

Voorwoord:

Met dit boek vertelt Loek verhalen van, voor, over en uit Noord-Holland. Het boek is ontstaan uit een poging een script te schrijven voor een musical. Maar al snel kreeg Loek in de gaten dat dit toch echt werk is voor specialisten uit toneel en theater. Na deze conclusie is hij het als boek verder gaan schrijven in de hoop dat het verhaal een opmaat kan zijn voor de musical die hij in gedachten had. Dit zou dan in de sfeer, een mix moeten zijn van de Hollandse oermusical ‘De Jantjes’ en de televisieserie ‘t Scheep van de KRO.

Met de eerder uitgebrachte albums

Loek over Noord-Holland 1 en 2

’Liedjes van, voor, over en uit Noord-Holland’

en nu in 2017 met Loek over Noord-Holland 3

’Land van Leeghwater’.

Brengt hij in verhaal en gedicht, liedjes en videobeelden met dit boek het leven in Noord-Holland in beeld.

Boeiende schetsen en anekdotes van de mensen om hem heen, in het decor van het cultureel erfgoed waarin ze leven.

In liedjes met een verhaal komen zij tot leven.

Voor elk hoofdstuk zijn er video’s als muzikale groeten uit Noord-Holland op YouTube te vinden waarin je de sfeer kunt proeven van het leven in Noord-Holland.

Er zijn 3 verhaallijnen die in het boek door elkaar lopen:

1: Het verhaal van de liedjesschrijver Loek en het zangkoor 'De Nieuwe Tijd' uit Alkmaar die een liedjeswedstrijd proberen te winnen en een musical over het Land van Leeghwater willen gaan maken.

2: Het verhaal van het zoeken naar de Romeinse munt van Justerland, het land van gister. Ingegeven door de Geest van de Tijd aan het Geestmerambacht in Langedijk. Die zich in meerdere gedaantes door het verhaal heen wringt

3: Het verhaal van de strijd van de Hollanders tegen het water, waarvan Plinius een Romeinse schrijver uit het jaar 47 de eerste is geweest die de strijd van de eerste kustbewoners tussen water en land beschreven heeft.

Loek heeft vele internetsites en ook krantenknipsels geraadpleegd die als kennis en bronnen voor tekst en afbeeldingen zijn gebruikt om tot dit verhaal te komen. Deze bronnen worden achter in het boek aangegeven.

♪ Musical van Water en Land ♪

De ouverture: Er was eens heel lang geleden

Hoofdstuk

- 1: Het geheim van Justerland
- 2: De Geest van 'De Tijd'
- 3: Een Musical van Water en Land
- 4: Graven in de tijd
- 5: Het peil daalt, de druk stijgt
- 6: Siem de Haan die kraait
- 7: Het land van Dik Trom
- 8: Tijd speelt geen rol
- 9: Schatzoeken
- 10: Een dagje Broekerveiling
- 11: De schatten van de zee
- 12: Het koor draait door
- 13: De Palingsound van het IJsselmeer
- 14: Haarlem Noord-Holland
- 15: Paniek in de tent
- 16: De Tijd vertelt
- 17: Vertel dat maar in De Rijp
- 18: De musical komt tot leven
- 19: Op ontdekkingsreis met de Narrowboat
- 20: Operatie Justerland
- 21: De mythe van de Kattenberg

De ouverture: Er was eens heel lang geleden

Stel je eens voor. Je staat aan het Geestmerambacht in Langedijk en ineens flits je 2000 jaar terug in de tijd. Naar het ontstaan van het Hollandse landschap. Het land waar de eerste bewoners leefden met de natte en mistige natuur van de Nederlanden. Een stuk land waar niemand nog op kon wonen. De eerste groepjes mensen die hier uiteindelijk gingen wonen leefden voornamelijk langs de kustlijn van de zee en op andere stukken land die droog bleven liggen. Op dit land van gister komen hun geesten eens per jaar nog samen aan het Geestmerambacht. Als schaduwen uit het verleden, gedreven op de wind, laten zij hun schaduw vallen, op hun land. ‘Justerland. Het land van gister.’



♪ Schaduw op Justerland ♪

De koude wind die raakt het land, wolken drijven mee uit de zee
De zon staat laag, de lange schaduw raakt mij aan
En wolken nemen mij mee
Geesten van mensen, van waar de tijd begint
Een schaduw uit 't verleden, vertelt mij hoe dat ging
Op Justerland, een schaduw op Justerland

Justerland, schaduwen waaien mee met de wind
Terug naar waar de tijd begint
Op Justerland, schaduwen op het land
Schaduwen op het land, schaduwen op het land

Instrumentaal : <De Justerland Shadows>

Justerland, schaduwen op het land, schaduwen op het land

Instrumentaal : <De Justerland Shadows>

Dan zie ik dat oude land, het wordt bedreigt door de zee
Storm en wind, de lange dijk die is bestand
En het nieuwe land brengt leven mee
Geesten van mensen, van waar de tijd begint
Een schaduw uit 't verleden, vertelt mij hoe dat ging
Op Justerland, schaduwen op het land

Justerland, schaduwen waaien mee met de wind
Terug naar waar de tijd begint
Justerland, op Justerland
Schaduwen op het land, schaduwen op het land

1: Het geheim van Justerland

Badend in het zweet was hij wakker geworden. Golven van wel vier meter hoog, waren over hem heen gegaan en hem als een wijzer van de klok door de tijd heen geslingerd. Had hij dat nou echt beleefd, of niet? En het geheim! Wat was nou het geheim? Hij had nog even geprobeerd weer in slaap te vallen. Wie weet leefde de droom nog en kon hij het geheim nog achterhalen. Maar nee, de droom was vervlogen en de wekkerradio ging voor de derde keer aan. Nu met het nieuws van acht uur. Er waren drie jongens in de Schermerpolder tegen een boom aan gereden. Dat nieuws was nog bij hem blijven hangen.

Een getuige vertelde op de radio, dat ze recht op het water af gingen, maar toen nog net het stuur omgooiden om niet te verdrinken. Maar vervolgens tegen een boom aan reden.

Alle drie op slag dood.

‘Tsjongejonge! Hadden ze toch beter in het water kunnen rijden,’ zei zijn gezond verstand.

‘Dan hadden ze misschien nog een kans gehad.’

Iets in hem gaf hem het gevoel dat hij er meer over moest weten. Kende hij deze jongens misschien? De Schermerpolder ligt hier achter om de hoek, achter de Omval van Alkmaar. Hij had zelf vroeger ook bijna drie vrienden verloren. Dat was lang geleden, toen de zandhut was ingestort, die ze in de strandwal bij de Zandersloot hadden gegraven. Hij heeft zijn vrienden toen kunnen redden doordat hij even moest piesen. Zo toevallig kan de dood dus komen. Ze hadden alle vier in één windvlaag dood en begraven kunnen zijn, als hij niet net had moeten piesen. Hij trok de WC door en vloog de deur uit.

Het was maandag en het forensenverkeer was al volop in beweging. Niet alle stoplichten waren even groen die ochtend. Als stadse fietser heb je hier rekening mee te houden. Zelf wil je ook nog wel eens doortrappen. Maar echt gevaarlijk wordt het pas als je er geen rekening mee houdt dat een ander ook wel eens het gas opentrekt om zo snel mogelijk van A naar B te komen. Nog net weet hij zo'n rotjoch op een opgevoerde scooter te ontwijken. Maar ja, niet zeuren. Zelf was hij ook ooit zo'n rotjoch geweest, die al paniekzaaiend door de stad heen tufte om indruk te maken op de omgeving en vooral op de meisjes.

‘Koetje moet niet vergeten dat hij kalfje geweest is,’ dacht hij dan. Het maakt nu eenmaal onderdeel uit van het stadse leven. Nu hij al zes kruisjes achter zijn naam had staan, ging hij liever op de fiets door de stad.

‘Beter voor het milieu en het cholesterolgehalte’.

Hij hoorde het zijn dokter nog zeggen.

‘Gelukkig nog net op tijd,’ dacht Loek, toen hij op de plaats van bestemming aan kwam. Snel zette hij zijn transportfiets voor het grote voorraam van Hotel de Nieuwe Poort. Serina zou er nu nog moeten zijn. Hij wilde haar echt nog even spreken voordat ze zou vertrekken, want hij had een dringende vraag voor haar. Hij had Serina namelijk verhalen horen vertellen over spirituele rituelen in Suriname, het land waar zij was geboren. Verhalen over geesten, die bezit van je konden nemen. Hij had dat altijd hocus pocus flauwekul genoemd en er niet echt serieus naar geluisterd. Maar opeens had hij zelf een soort

van spirituele ervaring ondergaan. Het had hem de hele nacht bezig gehouden. In zijn haast om binnen te komen liep hij bijna Jan Tutututu omver, die net met de vlaggenstokken van het VVV-kantoor de deur uit wilde gaan om deze in de houders te plaatsen boven de ramen van het kantoor. De entree van Hotel de Nieuwe Poort werd namelijk gedeeld met het VVV-kantoor Alkmaar en het Land van Leeghwater.

‘Sorry Jan, ik heb haast. Heb jij Serina nog gezien?’

Is ze er nog?’ Jan knikte bevestigend terug en wees met de vlaggenstokken richting de bar met een sierlijk bord er boven, Het Poortje. Daar aan de bar zat ze aan een cappuccino.

‘gelukkig alleen,’ dacht hij. Ze had de schoonmaakwerkzaamheden achter de rug en zou daarna voor een weekje naar Suriname gaan om haar oma te begraven.

‘Gelukkig tref ik je nog, Serina,’ zei Loek.

‘Ik had vannacht zo’n heftige droom over het Geestmerambacht en Justerland. Weet je nog, dat ik tegen je zei dat ik naar het meer zou gaan om er eens te gaan kijken hoe dat moerassige land er nu uit zou zien in de herfst? En dat ik me daar dan zou proberen voor te stellen, hoe het er uitgezien zou hebben als ik tweeduizend jaar terug zou flitsen in de tijd?’

‘Ja,’ zei Serina, ‘voor je lied over water en land van Noord-Holland.’

‘Ja, precies. Wat denk je! Sta ik daar aan de oever van dat meer met mijn gitaar een beetje te tokkelen. Steekt er een koude wind op en komt er een donkere rolwolk aan vanuit zee. Die rare lucht maakt een draai omhoog, komt dan weer omlaag, om vervolgens als een lappendeken om me heen op het land neer te vallen en net als ik denk: het wordt nu toch echt tijd dat ik mijn

padje eens ga inkorten, is er een flits en ben ik de tel even kwijt. Hoelang weet ik niet, maar toen ik weer bij mijn positieven was, stond de ondergaande zon weer te schijnen door een paar achtergebleven wolkjes. Toen ik weer in beweging kwam, merkte ik dat een lange avondschaaduw mij vooraf ging. ‘Justerland’, hoorde ik mezelf fluisteren. ‘Justerland’. Maar dat betekent, Gisterland. Maar natuurlijk! Laag water, hoog water, dammen, dijken! Hier op deze geestgronden, daar is het pas echt allemaal begonnen met de droogleggingen van de polders.

Leeghwater en Lely zijn de grote namen in Holland.

Maar hoe ging dat hier in de oertijd, met de eerste mensen die hier kwamen wonen.’

Hij had er alles over gelezen, vertelde hij Serina. Op de website van Justerland stond geschreven: Stel je eens voor je staat aan het Geestmerambacht in Langedijk en ineens flits je 2000 jaar terug in de tijd. En dan was er nog die munt, het logo van Justerland. Had hij niet ooit zo'n munt in zijn handen gehad? Als kind van een jaar of elf had hij ooit een munt opgegraven bij de Zandersloot in Heiloo. Hij had daar met zijn vriendjes een onderaardse hut gegraven. Nachtmerries waren dat geworden toen de hut instortte met zijn vrienden erin. Als een idioot was hij aan het graven gegaan om zijn vrienden te bevrijden. Gelukkig kwamen de hoofden alweer snel boven het zachte duinzand uit en liep het met een sisser af. Stom natuurlijk om te denken dat de boomwortels het zand wel bij elkaar zouden houden. Dat had ook veel slechter af kunnen lopen. Een windvlaag schudde aan de boom en de wortels lieten het zand los, wat vervolgens de zandverschuiving veroorzaakte. Pas dagen later besepte hij dat met het instorten

van de hut, ook de munt in de zandrug van de Zandersloot achtergebleven was.

‘Wat ik nu aan jou wilde vragen Serina’, sprak hij met een serieuze toonzetting, ‘jij hebt hier met enige regelmaat aan de bar verhalen verteld over foedoe en spirituele krachten, die los komen bij grote emoties. Ik zoek een verklaring voor de blackout, die mij aan het water van het Geestmerambacht overkwam. Ik was even de weg en de tijd kwijt. Even later kom ik weer bij mijn positieven met een lange schaduw voor me. En ik kon alleen nog maar aan die munt denken en de strijd tussen mensen, water en land.



Het gevecht van die oermensen die hier in dit koude, natte en mistige Nederland een bestaan probeerden op te bouwen.

‘Die munt, Serina, denk jij dat het mogelijk zou zijn dat het de munt van Justerland zou kunnen zijn? De afbeeldingen op die munt hebben mij geïntrigeerd en niet meer losgelaten vanaf het moment dat ik ze zag.

Zou het erg stom zijn als ik die plek weer op ga zoeken daar aan de Zandersloot? Maar nu met een metaaldetector om die munt te zoeken.’

‘Helemaal niet joh, doe niet zo dom! Dat moet je echt wel gaan doen! Dit zijn duidelijke signalen. Die moet je niet afdoen als voodoo gedoe. Dat is heel wat anders. Dat is een vloek die iemand met spirituele gaven over je uitspreekt. En door middel van een pop, die op jou moet lijken, rare spelletjes met je doet om het slecht met je te laten gaan. Dat is dit echt niet. Dit is een spirituele zegen van jezelf die verbanden legt tussen heden en verleden. Die moet je juist koesteren. Dus ga zoeken naar die munt. Wie weet vindt je er nog wel meer.’

‘Dan hoop ik dat je dit verhaal aan niemand wil gaan vertellen, Serina. Anders wemelt het van de schatzoekers straks daar aan de Zandersloot. Zullen we afspreken dit geheim te houden, als ons geheim. Het geheim van Justerland.’

2: De Geest van 'De Tijd'

De Geest van de Tijd had Loek flink wakker geschud aan het Geestmerambacht. Hij ging hierna dan ook direct op zijn PC verder op zoek, naar het verhaal van die tijd. Welke mensen leefden er in die periode? Klopt het verhaal van Justerland wel over Plinius en Elfleda? Een verhaal dat zich afspeelt in de tweede helft van de eerste eeuw na Christus. De Romein Plinius nam in die tijd deel aan een krijgstocht tegen de Friezen. Elfleda, een meisje van hoge Friese afkomst, was voorbestemd om binnen haar stam een spirituele rol te gaan vervullen als priesteres. Juist vanwege haar hoge status werd zij als gijzelaar naar Rome gestuurd. Zij diende als onderpand voor het verbond dat de Friezen met de Romeinen hadden afgesloten. Door de beschrijving die Plinius deed hebben wij nu nog een beeld van de levenswijze van de eerste terpbewoners op deze strandwallen en de strijd van de mensen met water en land. Aan de Middellandse zee, waar Plinius vandaan kwam kenden ze het natuurverschijnsel van eb en vloed niet. Hij beschrijft hoe twee keer per etmaal de oceaan over een onmetelijke afstand komt opzetten met geweldige watermassa's. Het bedekt dan het eeuwig door de natuur omstreden gebied, waarvan het onduidelijk is of het bij het vasteland hoort of deel uitmaakt van de zee. Het land van de Friezen 'Frisia', waar dit verhaal begint en waar Elfleda leefde, strekte zich uit over de hele kuststrook van Denemarken, tot aan de Belgische grens. West-Friesland, zoals wij dit nu in Holland kennen, was in die tijd nog voor het grootste gedeelte onbewoonbaar veenmoeras, dat slechts door enkele betrekkelijk

smalle geulen tussen de Noordzee en het Almere, het latere IJsselmeer, was gescheiden van Friesland. Tussen het jaar 800 en 1300 is veel land weggeslagen door de zee in het noordelijke Almere gebied en het westelijke deel van de Waddenzee. Het veen tussen Wieringen en Stavoren verdween. Friesland en West-Friesland werden van elkaar gescheiden en zo ontstond hier vanuit het Almere de Zuiderzee, die na de aanleg van de afsluitdijk IJsselmeer zou gaan heten. In de vroege middeleeuwen zag ons land er dus heel anders uit. Alleen de duinenrij, de strandwallen langs de kust en de oeverwallen langs riviertjes konden goed bewoond worden, omdat die hoog lagen en dus droog bleven. Op de lagere strandwallen ontstonden toen al vroeg nederzettingen. Op deze zandgronden hadden ze hun akkers, het drassige land dat hier naast lag werd Broekland genoemd. Daar kon het vee geweid worden. Ook kon hier wat groente verbouwd worden, maar daarvoor moesten wel maatregelen genomen worden om het droger te maken. Deze laaggelegen bewoonde duingrond noemen ze een geest. Ter beteugeling van de toenemende invloed van de zee werd in het Geestmerambacht een begin gemaakt met de aanleg van een lange dijk. Het land bij het Geestmerambacht bleef droog en begon te leven en ging mee in de geest van de tijd. Vanaf het jaar nul van onze jaartelling komt hierdoor Noord-Holland tot ontwikkeling. En al veranderden de eerste oerbewoners van Friezen in Hollanders, ze bleven er alles aan doen om hun land te behouden.

‘God schiep de wereld in zeven dagen, alleen de Hollanders deden het zelf.’ Is een spreuk die hieruit is ontstaan.

Met grote inspanning bleven ze strijd leveren tegen het water.

Kanalen, sloten, weilanden en sluizen werden aangelegd. En leverde vruchtbaar droog land op en het water uit het veen kon via deze waterwegen weglopen richting de zee. Waar uiteindelijk de bovenkruierende watermolen van Jan Adriaanszoon Leeghwater net dat laatste zetje geeft om de strijd definitief te winnen. Het nieuwe land begon te leven. Het werd ons Noord-Holland. Het land van Leeghwater. Leeghwater leefde van 1575 tot 1650. Hij werd geboren in De Rijk op de kwetsbare eilanden te midden van grote meren. Hij bedacht met de houten achtkant en de bovenkruierende molen een grote verbetering in de techniek van de windmolens. Hiermee kon hij de geldschietters uit de steden overtuigen van de haalbaarheid van de droogmakerij, waardoor de poldermolens met het droogleggen van de meren nieuwe welvaart konden brengen.

Ook maakte hij de bouwtekeningen voor het sierlijke Raadhuis en Waaggebouw van De Rijk.



♪ Land van Leeghwater ♪

Land van Leeghwater, onder aan de dijk
Weilanden, akkers, groen zover ik kijk
Mensen in de aarde, rijkdom uit de grond
Tractorwielen draaien de raderen in het rond
De raderen die draaien, de boer rekent zich rijk
Van wat er is te halen, uit dit waterrijk
De schaapjes op het droge, aardse vruchten in de kist
De strijd tegen het water, die wordt hier beslist

Land van Leeghwater, poldermolens aan de dijk
Laat de raderen maar draaien voor Hollands Koninkrijk

Als de raderen draaien, gaat het water mee
Voor Hollands eer en glorie, naar de golven van de zee
Molens, tulpen, kazen, houden Holland hoog

Die Jongens uit polder, houden het wel droog

Refrein:

Land van Leeghwater, poldermolens aan de dijk

Laat de raderen maar draaien, voor Hollands Koninkrijk

Land van Leeghwater, poldermolens aan de dijk

Werelderfgoed der lage landen, Hollands glorie aan de dijk

Bridge:

Land van Leeghwater, molens aan de dijk

Klompen, tulpen, kazen, groen zo ver ik kijk

Refrein:

Land van Leeghwater Hollands glorie aan de dijk

‘Heb je Nena en Michel al gezien, Serina?’ vroeg Loek.

‘Nee daar zit ik juist op te wachten. Dan kan ik namelijk weg, het is al half negen en om half twee gaat mijn vliegtuig.’

‘Ga dan maar, dan pas ik wel op het winkeltje. Staat het ontbijtbuffet al klaar, dan kan ik daar even wat pakken, want ik ben zonder eten de deur uitgevlogen om jou nog even te spreken. Veel plezier bij de begrafenis van je oma in Suriname.’

Hij schrok van zijn eigen woorden, maar zij lachte er gelukkig om.

‘Dat wordt een rendez-vous met de familie daar. Dan gaan we echt niet dagen zitten te grienen hoor. Dansen en zingen is een feest voor het leven en de dood.’

Daar gaf Loek haar graag gelijk in. Op dat moment kwamen ook Nena en Michel binnen via de hoteltrap en konden ze gezamenlijk afscheid nemen van Serina.

Nena en Michel runden nu samen Hotel de Nieuwe Poort en bar Het Poortje. Nena was de dochter van Loek. Hij had het bedrijf aan Nena en Michel overgedaan. Hij deed nog wel wat hand en spandiensten voor hen. Vooral met Het Poortje mocht hij zich nog graag bemoeien. Maar het was toch vooral zijn oude hobby, gitaarspelen en zingen, waar hij zijn nieuwe vrije tijd aan kon besteden. Op zijn ouwe dag was hij weer helemaal opgeleefd in de muziek. Vroeger had hij ooit in een band gezeten. En met enig succes een paar jaar meegedraaid in het zalencircuit van Noord-Holland. Hij was opgegroeid met de muziek van de jaren zestig en zeventig. Dit was ook de tijd dat er in elk dorp in de kop van Noord-Holland in het weekend wel livemuziek gespeeld werd op zaterdagavond of zondagmiddag.

Aan het eind van de jaren zeventig was hij zelf ook in een band gaan spelen. Tot hij in de gaten kreeg dat een doorbraak als popartiest er in dit kleine kikkerlandje niet in zou zitten en is hij in het Moonlight Trio is gaan spelen. Met een kermistrio was tenminste nog iets te verdienen. En zo heeft hij in enkele jaren wel zo'n beetje op alle kermissen in Noord-Holland op het podium gestaan. Maar toen trok zijn vader opeens aan de bel. Of hij het café van zijn vader over wilde nemen? Dat was het moment dat hij een verdere carrière als muzikant heeft laten schieten. Uiteraard is hij nog wel in zijn eigen zaak muziek blijven maken en speelde hij nog wel eens op een bruiloft of feest. Maar vooral nadat het cafébedrijf zich verplaatste vanuit de Nieuwpoortslaan naar de binnenstad van Alkmaar en het hotel er ook bij kwam. Had hij weinig tijd meer gehad voor zijn muzikale hobby. Maar nu, met de nieuwe vrije tijd, maakte hij weer muzikale plannen. Na veertig jaar liedjes van anderen naspelen wilde hij nu zelf wel eens liedjes gaan maken. Daar had hij nu de mogelijkheden en de tijd voor. De hele zolder werd omgebouwd tot oefenruimte en geluidsstudio om daar zijn liedjes in elkaar te kunnen knutselen.

De aanleiding om eigen liedjes te gaan maken kwam vanuit een vakantie met zijn vrouw Geertje in Amerika. Als allround muzikant kende Loek de kracht van een nummer als *Mooi Volendam*. Het was nooit een hit geweest of veel op de radio gedraaid, maar door de jaren heen toch op kermissen en feesten een veelgevraagd nummer geworden. Hij vond het zelf ook een heerlijk nummer om te spelen op de gitaar. Deze vakantie in Amerika bracht hem op het idee van zijn eerste eigen hometown lied, *De Molen van Piet*.